

Účastníci na Chalupkovom Brezne aj z Maďarska

Chalupkovo Brezno je známe hľavne medzi pedagógmi na Slovensku ako miesto, kde učitelia na chvíľu „odložia“ svoje povolanie a stanú sa z nich *recitátori, maliari, speváci, skrátky tvoriví ľudia*, ktorí môžu prezentovať šikovnosť svojich rúk, svoje recitačné schopnosti a invenciu.

Súťaž je zámerne spojená s menom **Jána Chalupku**, známeho slovenského osvetenecko-racionalistického prozaika, dramatika, publicista a najvýraznejšieho satirika obdobia národného obrodenia. Narodil sa v roku 1791 v Hornej Mičinej a zomrel v roku 1871 v Brezne. Študoval teológiu, filozofiu a filológiu vo viacerých mestách a aj v Blatnom potoku. Ovládal osem jazykov, v ktorých publikoval, medzi inými aj po maďarsky. Napísal diela, ktoré sa svojím humorom, ostrým jazykom a vynikajúcim rozprávačským talentom zapísali zlatými písmenami do slovenských literárnych dejín. Najznámejšie sú komédia Kocúrkovo a satirický román Bendegus, ktorému autor dal výstižný podtitul *Donkichotiáda*. Opisuje v ňom grotesknú výpravu dvoch schu-

dobnených zemanov Bendeguza a Gyula Kolomposa, ktorí sa v sprievode Pištu Kurtaforinta vyberú hľadať hroby „svojich“ legendárnych predkov. Ján Chalupka od roku 1824 až do svojej smrti pôsobil ako evanjelický farár v Brezne na Slovensku, ktoré sa mu stalo vynikajúcim námetom pre jeho satirické diela. Veľmi dobre spoznal život Brezňanov, ktorých stvárnil hlavne v divadelnej hre Kocúrkovo. Vytvoril také karikatúry ľudských charakterov, ktoré sú aktuálne ešte aj dnes po tolkých rokoch. Koľko je medzi nami Slovákm takých tesnošilov, pánov z chudobíc, či slobodov...

Chalupkov význam pre mesto neskôr ocenili aj stredoškolskí učitelia slovenského jazyka pôsobiaci v Brezne, **Ladislav Bartko** a **Ladislav Šimon**. Ich pričinením v roku 1967 vznikla táto literárno-umelecká súťaž pedagógov pod názvom Chalupkovo Brezno. Tradične každý rok v prvej polovici októbra organizuje Ministerstvo školstva Slovenskej republiky a mesto Brezno túto zaujímavú súťaž. Toto roku bol usporiadany už jej 42. ročník. Cieľom je podporiť tvorivú aktivitu peda-

gov v umeleckých oblastiach používaných pri výchovno-vzdelávacom procese v rámci vyučovania i v mimoškolských aktivitách.

Súťažiaci učitelia si môžu zmerať svoj talent v oblasti umeleckého prednesu poézie a prózy, v literárnej tvorbe poézie a prózy pre deti, v tvorbe a interpretácii ľudovej a umelej piesne, v hre na hudobný nástroj, vo výtvarnej tvorbe a v tvorbe umelecko-dokumentárnych videofilmov.

Medzi podporovateľov festivalu okrem iných patrilo aj Ministerstvo kultúry SR a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Takto sa do súťaže zapojilo 11 slovenských pedagógov z Maďarska a 2 učiteľky z Rumunska. Ich účasť organizačne a finančne zabezpečil Dom slovenskej kultúry v Békéskej Čabe.

Po príchode a priateľskom uvítaní nás hostitelia pozvali na prechádzku po Srdiečku a Táľoch, kde sme mohli obdivovať krásu Nízkych Tatier v jesennom rúchu. Aj keď nám počasie nežiilo, mali sme pekný zážitok, veď boli medzi nami aj kolegovia, ktorí Nízke Tatry nepoznajú. Večer sme sa zúčastnili na prednáške o problémoch školstva na Slovensku. Keďže mnohé problémy boli podobné, aj my sme sa zapojili do diskusie o súčasných problémoch školstva vôbec.

Druhý deň bol dňom súťaží. Skoro ráno sme sa ponáhľali do Breznianskej synagógy, aby sme do otvorenia výstavy stihli umiestniť umelecké diela našich učiteľov. Žiaľ, v rovnakom termíne prebiehali aj ostatné produkcie, ktoré boli na rôznych miestach mesta, a tak sme niektoré nemali možnosť vidieť.

Až na hodnotení výsledkov sme sa dozvedeli, že Slováci zo zahraničia si odnášajú pekné umiestnenia. Za umelecký prednes poézie básne **Evy Fábiánovej** Až prídeš ku mne, získala **Anna Korcsoková-Vargová** z Békéskej Čaby bronzové pásmo. Najväčšie úspechy dosiahli naši učitelia vo výtvarnej tvorbe. Zlaté pásmo dostala vedúca Detských jasiel zo Sarvaša **Mária Vacsová-Demeterová** a **Jana Melicherová** z Budapešti. Strieborné pásmo dostala učiteľka Slovenskej materskej

Skupina z Maďarska

(pokračovanie na 2. strane)

školy zo Sarvaša **Erika Abrahámová-Sindelová**, ktorá vystavovala svoje ručné práce z prírodných materiálov, hľavne z kukuričného šúpolia. **Anna Tóthová-Bodorová** zo Slovenského Komlóša priniesla svoje výšivky a náhrdelníky z korálkov. **Michal Zsolnai** z Budapešti sa predstavil svojimi drevorezbami. Za výtvarnú tvorbu v grafike ceruzkou sme získali aj bronzové pásмо, ktoré dostala **Mária Mravíková**, ktorá úspešne reprezentovala Slovenskú základnú školu v Sarvaši. Svoje práce vystavila po prvý raz a tak radosť bola o to väčšia.

Zlatým klincom večera bol galaprogram súťažiacich učiteľov a odovzdávanie cien laureátom. Najkrajším prekvapením pre nás bolo to, keď sme začuli meno našej **Marie Vacsiovej-Demeterovej**, ktorá sa už oddávna venuje výtvarnej tvorbe. Porotu aj preto zaujali jej diela, lebo pri ich stvárňovaní používa zvláštnu techniku batikovania s použitím vosku, ktorou umocnila silu svojej umeleckej výpovede.

Všetkým zúčastneným učiteľom zo srdca blahoželáme a veríme, že sa o rok prihlásia aj tí, ktorí doteraz o tomto festivale nevedeli, alebo nemali odvahu sa prihlásiť.

*Marta Dekrétová
(In: Iuno)*

A Breznoban megrendezésre kerülő Chalupkovo Brezno a művész- és alkotó pedagógusok szemléje, ahol az idén 11 magyarországi és 2 nagylaki szlovák pedagógus is bemutatkozott. Kiemelkedő eredményt ért el a szarvasi Demeterné Vacsi Mária, akit a jövő évi szemlére kiállítónak hívtak meg.

Výlet do Rumunska

Päťdesiatpäť členov Čabianskej organizácie Slovákov sa vybrať 17.-18. októbra na dvojdňový výlet do Sedmohradská. Ubytovali sa v dedinke Torockó, ktorej malebné centrum, dvestoročná ľudová architektúra a 1128 m vysoký vrch Sikulský kameň, sú zaradené do Svetového dedičstva.

Kým smelšia a silnejšia časť skupiny sa po príchode vybrať na skalu, zatiaľ ostatný si pozreli miestne múzeum, dve súkromné národopisné zbierky dedinky a miestne kostoly. Mestečko bolo dakedy bohatým baníckym mestom, kde sa dovoľovala železná ruda. V hámroch sa topilo železo, ženy sa zaoberali vybíjaním čipky. Dnes žije v dedine asi 600 obyvateľov, pracoviská nie sú, snažia sa užiťiť z tu-

rizmu. Prevláda tzv. etnoturizmus, iba v ten deň sa v dedinke zastavili 3 autobusy z Maďarska, dokonca sme stretli aj Čabánov. Ináč na jediné výnimky každý používa maďarčinu. Ubytovaní sme boli v dobrých podmienkach v súkromí, kde nás aj stravovali.

Druhý deň sme sa vybrali do prielomu Torda a navštívili sme baňu na sol' tiež v tomto meste. Obe atrakcie nás zaujali, opäť sa sem vrátiť aj inokedy, veď tieto mestečká sú vzdialé na necelé 300 km od nás a Bihor je krásny.

Cestou domov sme si ešte pozreli pamätihosti a zaujímavosti mesta Cluj, t.j. Kolozsvár. Počasie nám výšlo, krásne svietilo slniečko, nálada bola dobrá. Získali sme krásne zážitky.

A.I.

Skupina, ktorá dobíja štit (z fotky chýba Tamás Csiernik).

A világörök sorába tartozó romániai Torockót, a Tordai hasadékot és sóbányát, valamint Kolozsvárt látogatták meg a csabai szlovákok.

Storočnica v klube

6. októbra v Dome slovenskej kultúry členovia Klubu pedagógov na dôchodku (kolektívny člen ČOS) sa chystali na slávnostné stretnutie. Čakali do klubu pani **Katóku Réthy Dezsőné**, na oslavu jej 100. narodenín. Ako zakladateľka tridsaťročného klubu vždy sa podelila v práci s ostatnými, snažila sa o spoluprácu. Vzhľadom na jej roky aktívne sa už nemôže zapojiť do činnosti klubu, ale členstvo ju zvolilo za čestného člena.

Vo svojich aktívnych rokoch pracovala ako učiteľka maďarčiny a nemčiny v Gymnáziu Rózsa Ferenc, ale bola aj externou učiteľkou miestnych škôl, aj slovenskej. Zapojila sa aj do výučby dospeľých, činnosti TIT-u a Ochrana rovna mesta. So svojou milou osobnosťou a bezprostrednosťou dostala sa blízko k mnohým ľuďom. Je ozajstnou spoločenskou osobnosťou. Za svoju pedagogickú prácu dos-

tala zlatý, diamantový, železny a v roku 2003 rubintný diplom. Na stretnutí aj teraz rozprávala o svojich zážitkoch odbornej dráhy. Ligotavými očami sledovala program žiakov miestnej slovenskej školy, ktorí naštudovali básničky a texty pod vedením **Mariky Mayerovej**. Zo strany osvetového oddelenia ju vítalá **Túriné Kovács Márta**. Blahoželali jej aj z odborovej organizácie pedagógov, kde je dotal' členom. Prišla k nej jej posledná žiačka. V rade členských organizácií ju v mene Čabianskej organizácie Slovákov pozdravil predsedu **Michal Lásik**, ale blahoželali jej aj Zväz civilných organizácií, Červený kríž a Klub pedagógov na dôchodku v Čabe.

Pri tomto prežili vrúcne, dojaté chvíle. Želáme jej ešte veľa prežitých rokov.

Nech ďa Pán Boh živí Katóku.

*Juditka Krajcsová,
vedúca Klubu ped. na dôchodku*

Pani Katóka dojatá od programu

Seminár FUEN (Federálna únia európskych menšín)

V organizovaní Celoštátnej slovenskej samosprávy, ktorej pomohli Čabianska organizácia Slovákov a Dom slovenskej kultúry došlo počas Festivalu čabianskej klobásy k stretnutiu slovanskej sekcie FUEN v Békešskej Čabe. Takmer 40 účastníkov z rôznych štátov Európy hovorilo o možnostiach zapojiť naše menšiny do turizmu, o spôsobe, ako sformovať turistický produkt z našej inakosti, o ktorú by mohli mať záujem aj iní.

Po príchode hostí sme ich vitali ukázkou z našej kultúry na javisku Oblastného domu. Vystúpili Folklórny súbor Čaba, Citarový súbor Boleráz a **Ildika Očovská**. Druhý deň ráno sme navštívili Veľký evanjelický kostol, kde o kostole a o historii Slovákov v čabe informoval hostí evanjelický farár **Pavol Kutyey** starší. V Obradnej sieni Radnici zoznámil účastníkov s kultúrou mesta a s budovou predsedu miestnej slovenskej samosprávy **Juraj Ando**. Kvety vdaký boli položené na pamätný kameň znovuosídlenia mesta.

Prednášky prebiehali v Oblastnom dome na ul. Garay. Popri odbornej zložke seminára sme pripravili účastníkom aj výlety. Zavítali sme do Sarvaša, kde sme sa previezli po mŕtvom ramene Kereša, zložili sme kvety úcty na kameň znovuzakladateľov mesta, navštívili sme slovenskú školu a v evanjelickom kostole sme si vypočuli spievaný Otče náš od **Tibora Mótyána**. Zastavili sme sa v Kondoroškej čarde, kde sme mali večeru. Pozdravila nás tu predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy **Juditka Krajcoviczová**, dobrú náladu zabezpečila kapela **Tibora Mótyána**. Deň končil až pred polnocou.

V sobotu ráno spolu s účastníkmi nemeckej sekcie FUEN-u, ktorí boli ubytovaní v Gyule a ich seminár prebiehal tam, sme navštívili Múzeum Mihálya Munkácsyho, ako jednu z inštitúcií, ktoré v Čabe prinášajú aj pre cudzincov pozoruhodné programy. Hostia navštívili klobásowy festival, o ktorom sa zmienili pozitívne. Páčili sa im poldruhametrové klobásy, pekné a vkusné výstavy, javiskový program, ale najviac sa im páčilo miešanie klobásy. Na festivale stretli mnoho návštevníkov zo Slovenska. Po obede sme navštívili Slovenský Komlós. V oblastnom dome hostí privítala **Anna Račková Istvánová**, členky slovenskej organizačie ich ponúkli pálenom a pagáčikmi. V salaškom

múzeu ich s dvojdomovým bývaním Slovákov na Dolnej zemi zoznámil **Juraj Karkuš**. V slovenskej škole pani riaditeľka **Zuzana Lauková** ich vo svojej prednáške zoznámila so slovenskými pozoruhodnosťami a so slovenskou kultúrnou činnosťou prebiehajúcou v meste. Po položení kvetov k pamätníku slovenských usadlíkov na puste Komlós sme dostali večeru v Slovenskom regionálnom dome. Členky miestnej slovenskej organizácie nám pripravili miestne speciality: sármu a kvassienky. Spolu s členkami miestneho spevokolu sme sa dobre zabavili, spievali sme až do noci slovenské pesničky.

A.I.

V oblastnom dome v Slovenskom Komlósi

V sarvašskej slovenskej škole

Na seminári v Čabe

A FUEN, azaz az európai kisebbségek föderációs uniójának szláv szekciójára tartotta szemináriumát Békéscsabán, majd a német szekcióval együtt meglátogatta a Munkácsy Mihály Múzeumot, kilátogatott a kolbászfestiválra és Szarvason valamint Tótkomlóson ismerkedett a hazai szlovákok turisztikai szempontból is érdekes épített és tárgyi értékeivel, hagyományaival, gasztronómájával.

Čabiansky slovenský klub 35 ročný

Členovia čabianskeho Slovenského klubu sa rozhodli, že 35. výročie založenia klubu oslávia v širšom kruhu, formou radu akcií. Tak došlo 12. októbra k výstave z dejín klubu, kde okrem fotiek boli aj rôzne dokumenty, a zaujímavosti z jeho života, ktoré sú kôstkovou aktivity členstva. Na vernisáži čabiansky páví krúžok zaspieval staré slovenské ľudovky, a **Anna Istvánová**, predošlá vedúca klubu otvorila výstavu a porozprávala najpamätniešie zážitky z vtedajšieho života slovenského klubu. Členovia s radosťou víťali medzi sebou prvého vedúceho klubu **Jána Chlebnického** a **Ferenca Mizó**, ktorý ako vtedajší spolupracovník Župného osvetového centra bol pomocnou silou klubu. Aj on spomíнал zaujímavé príhody. **Ondrej Hanko**, člen predsedníctva ČOS dal dobré rady k inštalovaniu vecí, ktoré pozbierali členovia zo svojich skriň a svoje schované poklady hrdo ukázali záujemcom.

Taktiež došlo k usporiadaniu „Nech nám pracujú mozgy“ – dávno známa hra Mlyn. Členka ČOS **Judita Molnárová Pribojská** informovala početných záujemcov o zásadách a rozdala vlastnoručne spravené tabuľky netrpezlivým nadšencom. 35 zúčastnených osôb hralo počas troch hodín spoločenskú hru Mlyn, kym všetok bôb nezmizol z hracej plochy.

Tiež zožala veľký úspech aj hra „Pohybujme sa okolo stola“ – preteky v biliarde. Muži sa pustili do hry veľkým elánom v troch skupinách v koordinovaní **Jáliusa Tókéša**. Preteky otvoril **Martin Vozár**, člen predsedníctva COS, ktorí účastníkov posilnil batôžkom – sendvičmi a dobrým nápojom. S radosťou konstatoval, že súťažili dvadsaťi z klubu v Mederi, z Klubu seniorov DSK a Slovenského klubu. Na posledné kolo zostali iba desiat:

Knyihár András-Frisnyicz Pál 0:2

Zsibrita Pál-Lorincz Ferenc 0:2

Sztrunga Mihály-Bartyik Ádám 1:2

Miklyá Béla-Dombi Gergely 0:2

Tókés Gyula-Bartyik Ádám 0:2

Prvé miesto obsadił Klub v Mederi troma, druhé Klub Seniorov s jedným a tretí Slovenský klub bez zvíťaza.

V rade týchto podujatí sa usporiadalo aj *Stretnutie národnostných vedúcich klubu a spevokolov*. 20 účastníkov zo župy si zvedavo vypočulo prednášku vysokoškolskej profesorky **Magdolny Michel-lerovej** o Späťosti spoločnosti a jedinca, v rámci čoho poukázala na účinok rôznych spoločností vo formovaní vedomosti, a vzájomného formovania jedincov.

Kristína Veresová, riaditeľka Spoločen-

ských domov na ulici Békési načrtla možnosti spolupráce a rozprávala o metódoch konkrétnej akcie. **Ildika Očovská**, vedúca spevokolov pod titulom „*Pestovanie tradícii v malých spoločnostiach*“ svoju prednášku spojila s učením slovenských ľudoviek a cirkevných skladieb, vyzdvihla ďalej účinok spoločného spievania na posilnenie priateľských stykov.

22. októbra pri stovke účastníkov došlo k podujatiu usporiadanej z príležitosti Župného dňa dôchodcov, kde mládež s pekným programom vitala účastníkov zrelého veku. Vtedy sa usporiadala aj súťaž v miešaní klobás pre dôchodcov, ktorej sa zúčastnila aj skupina Čabianskeho slovenského klubu pod vedením

Judity Liptákovej. Pravú klobásu, podľa tradičného čabianskeho receptu ochutnal **Juraj Ando**, zástupca riaditeľa Múzea Munkácsyho a predseda miestnej slovenskej samosprávy. Skupinu navštívil aj riaditeľ trebišovského múzea a jeho spolupracovníci.

Zaujímavou zastávkou sérii podujatí bola hra *Pod'me do tanca!* Trochu pohybu nikomu nezaškodí! Štyri manželské páry Vargovci, Knyihárovci, Monostoriovci a Liptákovci mali ukážku z tancov a nako niec brali do tanca aj obecenstvo, ako to bývalo za ich mlady. **Ján Tadanaí**, člen predsedníctva ČOS vital hostí a naladil ich na tango, valčík, fox a čardáš. Podákoval sa im malým darčekom.

aa

Účastníci konferencie v DSK

A. Istvánová, I. Očovská, K. Veress, M. Micheller

A Csabai Szlovák Klub fennállásának 35. évét programsorozattal ünnepelte, melyben a klub történetének kiállítása, előadások, közösségi játékok (malom és biliárd) és társas tánc is helyet kapott.

Národnostný festival ochotníkov

Organizácia Slovákov v Poľnom Berinčku a miestna slovenská samospráva spolu so Slovenskou samosprávou Békešskej župy usporiadali 10. októbra v Poľnom Berinčku Národnostný festival ochotníkov z južnej časti Dolnej zeme. Na podujatie zavítali okrem kultúrnych súborov z okolia aj Slováci z Malého Kereša, Kolárova a Brezovej pod Bradlom. Festival poctili svojou prítomnosťou aj primátor hostiteľského mesta **Pavol Mikuláš Červenák**, bývalý radca pre národnosť Békešskej župy **József Hevesi**, slovenská evanjelická farárka zo Sarvaša **Alžbeta Nobiková**, riaditeľka výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, PhD. **Alžbeta Uhrinová Hornoková** a predstaviteľka Čabianskej organizácie Slovákov, **Alžbeta Ančinová**. Festival sa začína tradične so spoločným zaspievaním evanjelického žalmu S Bohem ja chcí začíti, evidovanéj v zbierke J. Tranovského pod č. 703.

Predpoludním vystúpili folklórne skupiny v kultúrnom stredisku. Deti z Materskej školy na ulici Zoltána Kodályho, mladí tanecníci Malý Berinčok, Slovenky z Békešskej Čaby v zborze Orgován, citaristi, harmonikár a spevácy zbor Horenka z Kétsopronyu, recitátorka **Hilda Szépo-**

vá

, speváčka **Alena Porubská** a kapela Mlynček z Kolárova, miestny speváci pod vedením citaristu **Istvána Bagiho**. Na záver folklórneho programu s veľkým úspechom vystúpili tanecníci malokerešského tanecného súboru Dúha.

Po obedze účastníci si v miestnom múzeu Somu Orlaiho Petricsa pozreli ľudový nábytok a interiér domácností miestnych Slovákov, Maďarov a Nemcov. Festival pokračoval v miestnom Slovenskom evanjelickom kostole, kde sa predstavil Mužský spevácky zbor z Brezovej pod Bradlom pod vedením dirigenta **Vladimíra Húsku**. Večer nasledovala zábava v klubovej mietnosti Slovákov na Jesenského ulici.

Záverečný program sa konal v nedeľu tiež v Slovenskom kostole. Božie slovo kázal **Péter Gáncs**, evanjelický biskup. Požehnanie a Otčenáš po slovensky odబavila **Lívia Lichancová**, farárka z Brezovej pod Bradlom. Miestny farár, **Sándor István Feyér** prehovoril k veriacim po nemecky – vzhľadom na nemecké obyvateľstvo Berinčoka. Na záver veriaci si spoločne zaspievali pieseň Hrad prepevný, každý v svojom materinskom jazyku.

I.O.

Telekgerendásky páví krúžok Borouka

Kétsopročania na stretnutí

Mezőberényben rendezték meg a Nemzetiségi Amatőr Fesztivált, ahol a megyei csoprtokon kívül két szlovákiai együttes is fellépett.

KRÁTKE SPRÁVY

06.10. Zasadalo predsedníctvo Čabianskej organizácie Slovákov. Vypočulo si správu pracovného oddelenia o vykonanej práci počas leta. Odsúhlasilo ďalšie aktivity na druhú polovicu roka 2009.

Etnograf **Dr. Ondrej Krupa** oslávil svoje 75. narodeniny. Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku pri tejto príležitosti znova vydal jeho zväzok z trilógie Kalendárnych obyčají. Zo Slovenska mu prišla zablahoželať predsedníčka Etnografickej spoločnosti **Anna Hlôšková**.

09.10. Na Župnom úrade došlo k otvoreniu výstavy **László Lonovicsa**. Titul výstavy je Svetelné a hudobné interpretácie. Otvoril ju literárny historik Elek Tibor.

22.10. Otvorenie výstavy **Jánosa Várkonyiho** v čabianskej galérii Volksbanky. Hodnotenie diela a predstavenie maliara: **Dr. Szemenyei Sándor**.

22.10. Vlastivedné múzeum v Trebišove na pozvanie Slovenskej samosprávy v Békešskej Čaby priviezlo do Múzeu Munkácsyho obrazy **Ludmily Lakomej Krausovej**. Maliarka predstavuje u nás svoje diela už nie po prvýkrát. Série obrazov s námetom drevených kostolov, nachádzajúcich sa na Východnom Slovensku okrem estetických kvalít je aj nositeľom silného námetu Svetového dedičstva. Výstavu otvoril riaditeľ múzea v Trebišove **PhDr. Juraj Žádanský**.

29.10. Výstava fotografií o Vysočkých Tatrách v Dome slovenskej kultúry. Výstavu zostavili so svojich diel postihnuté deti z domova na ulici Degré. Námet získali na výlete v Tatrách, ktorý zorganizoval a umožnil ich pobyt v tomto krásnom prostredí učiteľ **György Vidó**.

13.10. V čabianskom oblastnom dome zasadala slovenská samospráva. Prerokovala uplynulé obdobie, prípravu na Festival čabianskej klobásy, predstavenie knihy o národopisných zbierkach v Budapešti atď.

Počas Festivalu čabianskej klobásy v organizovaní župnej kancelárie pre kultúru prebiehala medzinárodná konferencia na tému Kultúra a turizmus. Hostia zavítali aj do Domu slovenskej kultúry a do Čabianskeho oblastného domu. Rozhovor s účastníkmi na tému menšiny a turizmus mala **Anna Istvánová**. Keďže väčšina účastníkov boli Maďari spoza hraníc, téma bola aj pre nich viac ako zaujímavá.

Oslavy 60. výročia založenia čabianskej slovenskej školy

Z pokolenia na pokolenie - viacerí z rečníkov jubilejných osláv 60. výročia založenia Slovenskej materskej a základnej školy, gymnázia a žiackeho domova v Békešskej Čabe sa s uznaním zmienili o výbere názvu série podujatí. Inštitúcia totiž za svojej šestdesiatročnej existencie vychovala tisíc slovenských detí, medzi nimi viacerí generácií slovenských intelektuálov v MR.

Z pokolenia na pokolenie

Prvou akciou bohatej súrie podujatí v prvý októbrový sobotu bolo slávnostné zasadnutie učiteľského zboru v škole, kde početných hostí po zaspievaniu starodávnej liturgickej piesne „*S bohem ja chcím začati...*“ podľa tradície čabianskych Slovákov pozdravila riaditeľka inštitúcie, inak absolventka tunajšieho gymnázia **Edita Pečeňová**. V slávnostnom príhovore označila 60. výročie za akúsi križovatku, keď popri spomienkach na minulosť treba vytýčiť aj ciele do budúcnosti. „Viete, že bráť na seba osud menšiny nikdy nebolo a ani dnes nie je ľahké. Ved' sme poverení chrániť osobitstvo a dôstojnosť našich duchovných hodnôt a je to skutočná výzva a veľká skúška charakteru každého z nás. Základy výchovno-vzdelávacieho procesu počas šestdesiatročného trvania našej inštitúcie boli budované na vyváženosť vyznávaných hodnôt a vzájomnej tolerancie...“ zdôraznila E. Pečeňová. S uznaním sa zmienila o obrovskej práci prvých pedagógov inštitúcie, vedľa po presídlení Slovákov z Dolnej zeme do Československa ich čakala historická úloha: obnoviť slovenské školstvo a vychovať slovenskú inteligenciu. Do týchto rokov sa vracala citovaním osobných spomienok prvého riaditeľa základnej školy **Juraja Hanka**. Onedlho po obnove fungovania základnej školy, 1. septembra, bolo založené aj slovenské gymnázium. „Otvorenie slovenského gymnázia malo pre Slovákov žijúcich v Maďarsku nesmierný význam... Nikdy predtým nebola na Dolnej zemi stredná škola, na ktorej sa vyučovalo v slovenskom jazyku...“ uviedla riaditeľka jubilujúcej inštitúcie. Pritom, ako dodala, zvláštnosťou pedagogického zboru v prvých rokoch existence školy, gymnázia a internátu, kam prichádzali deti z celého regiónu, ba aj zo vzdialenej-

nejších Slovákm obývaných regiónov Maďarska, bolo, že svorne spolupracovali bývalí učitelia evanjelickej cirkvi, maďarskí pedagógovia presídlení z Československa a neskôr aj hostujúci učitelia z materskej krajiny. Postupne ich vystriedala novšia generácia slovenských pedagógov, ktorí na základe medzištánej dohody medzi Maďarskom a Československom vyštudovali rôzne odbory na Univerzite Komenského v Bratislave. Obrovský zlom v živote školy nastal v šesťdesiatych rokoch, keď po zrušení jednozáhyčnosti bola zavedená dvojjazyčná výučba. „Avšak čas nemožno vrátiť späť a škola nie je schopná sama vyriešiť problém zrýchlenej asimilácie,“ konštatovala Edita Pečeňová.

Pani riaditeľka sa zmienila o plodoch súčasnej výchovno-vzdelávacej činnosti. Popri pekných výsledkoch v ďalšom štúdiu maturantov treba vyzdvihnuť angažovanosť žiakov v mimoškolskej činnosti, napr. na rôznych súťažiach, či pri zachovávaní národnostnej kultúry, ako aj odbornú činnosť žiakov a pedagógov, o. i. v rámci Nadácie pre nadané deti, alebo prostredníctvom Slovenského pedagogického metodického centra, resp. metodického časopisu Slovenčinár, založenie ktorých iniciovali pedagógovia tejto školy, medzi ktorými sa v hojnom počte nájdu aj autori slovenských učebníčkov v Maďarsku. Vyzdvihla pozitívne skúsenosti z doby od roku 2005, od kedy inštitúciu prevádzkuje Celoštátna slovenská samospráva (CSS). Spolupráca založená na vzájomnej dôvere zabezpečuje vyvážený rozvoj inštitúcie. Vzájomné uznanie hodnôt a tolerancia budú aj naďalej charakterizovať vzťah školy s mestom Békešská Čaba, zavázuje ich k tomu spoločná minulosť. Edita Pečeňová vysoko ocenila pomoc materskej krajiny, ktorá sa prejavuje predovšetkým v možnostiach účasti na odborných kurzoch, v táborech pre deti a nepretržitom zabezpečovaní hostujúceho učiteľa zo Slovenska.

„Ako riaditeľka tejto inštitúcie chcem vysloviť podákovanie všetkým maďarským a slovenským priateľom, ktorí pomáhali pri zakladaní tejto školy, pri jej rozvoji a, samozrejme, aj tým, ktorí nám aj dnes pomáhajú a podporujú nás...“ povedala záverom svojho prejavu E. Pečeňová.

V mene bývalých žiakov jubilujúcej inštitúcie gratuloval **Ing. Peter Bartoš**. Vo svojom príhovore, v ktorom nechýbal ani osobné spomienky so štipkou humoru, zdôraznil predovšetkým priateľskú, otvorenú atmosféru školy, ako aj to, že bez tých poznatkov a zážitkov, ktoré tu nadobudol, by dnes bol iný človek. Za úspech vo svojej profesií vďačí aj bývalým pedagógom, bez ich pomoci by nemohol študovať na Slovenskej technickej uni-

verzite a dnes by sa nemohol uplatniť v odbore, o ktorom sníval.

Blaženie prevádzkovateľa odovzdal predseda nášho najvyššieho voleného zboru **Ján Fuzik**, ktorý sa s uznaním zmienil o životaschopnosti a angažovanosti inštitúcie, jej pedagogického zboru a študentov a zároveň odovzdal predstaviteľom súčasnej mládeže novú vlajku školy. „Vážim si inštitúciu preto, lebo dáva nášmu kultúrnemu a politickému životu veľmi veľa významných osobností. Vychováva novinárov, pedagógov, vedeckých pracovníkov, osvetárov a vo vymenovaní by som mohol pokračovať...“ uviedol predseda CSS a vyzdvihol, že na čele väčšiny, presne šiestich z desiatich inštitúcií Celoštátna slovenská samosprávy, stoja absolventi tejto školy, ktorí sú aj osobne prítomní na oslavách. Máme pred sebou pozitívny príklad, legendu, na ktorú sa môžeme opierať a môžeme z nej čerpať sily aj v dnešných ťažkých časoch. Vedľa tátu škola spravila zázrak, keď po presídľovacej akcii z ničoho nič behom niekoľkých mesiacov opäť rozbehla svoju činnosť. Som presvedčený, že ste schopní spraviť zázraky aj v budúcnosti,“ dodal Ján Fuzik a zároveň informoval prítomných, že vďaka finančnej podpore Ministerstva školstva MR sa onedlho rozbehnú rekonštrukčné práce elektrickej siete budovy.

V rámci ústrednej slávnosti, ktorú spestrili melódie opernej speváčky, absolventky čabianskeho gymnázia **Editky Šutovej** za sprievodu bývalého riaditeľa školy **Jána Šútinského**, ako aj talianskeho klavirista **Andreja Francesconu** nasledovali gratulácie. Pozdrav zo Slovenska a osobne od veľvyslanca Slovenskej republiky v Budapešti **Petra Weissa** odovzdal riaditeľ Slovenského inštitútu v Budapešti **Milan Kurucz**, ktorý ubezpečil prítomných, že Slovenská republika bude naďalej všetkými možnými spôsobmi podporovať školu v záujme jej úspešného fungovania. Podpredseda Svetového združenia Slovákov, podpredseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku **Pavol Hlásnik** vo svojom krajanskom blaženstve vyzdvihol, že v poslednej dobe úspechy čabianskej

(pokračovanie na 7. strane)

školy presahujú hranice Maďarska a prejavujú sa aj v spoločných projektoch Slovákov z Maďarska, Rumunska a Srbska. Niektoré z nich sú práve iniciatívami tejto školy (*Súťaž zo slovenských dolnozemských reália pre stredoškolákov a remeselnický tábor*). Priateľ čabianskych Slovákov z nedalekého Nadlaku zároveň informoval početné obecenstvo, že naši rodáci z Vojvodiny na oslavách nemôžu byť prítomní preto, lebo v ten istý deň oslavujú 90. výročie založenia gymnázia v Báčkom Petrovci.

Primátor župného mesta Békešská Čaba **Gyula Vantara**, ktorý pozdravil oslavencov aj po slovensky, prízvukoval, že táto škola je dobrým príkladom úspejnej spolupráce s mestom a pokojného spolu-nažívania rôznych národov a národností. Zároveň je organickou súčasťou školského systému tohto mesta, kde už skoro 300 rokov žijú v mieri Slováci a Maďari.

Zástupca riaditeľky Riaditeľstva pre národné a etnické menšiny Úradu predsedu vlády **Anton Paulik**, absolvent Slovenského gymnázia v Békešskej Čabe prisľúbil, že vo svojej funkcií vynaloží všetky úsilia v záujme ďalšieho úspešného fungovania školy. Békeščabianskej slovenskej škole prišla zo Slovenska gratulovať aj predsedníčka občianskeho združenia *Dotyk ľudskosti Mária Katarína Hrklová*. Slovami uznania ocenil činnosť inštitúcie zástupca riaditeľky Menšinového odboru Ministerstva školstva MR **Štefan Kraslán**. Predstaviteľka Mestského úradu v Békešskej Čabe **Klára Urbánová** **Zsiláková** prekvapila a potešila obecenstvo zaželaním úspejnej práce do budúcnosti v slovenčine. Dar Čabianskej organizácie Slovákov, umelecké dielo pána Zajáca z kože, odovzdala riaditeľka *Domu slovenskej kultúry Anna Istvánová*, bývalá žiačka gymnázia.

Po slávnej schôdzi prítomných čakal ďalší významný akt. Okrúhle jubileum bude pripomínať pedagógom a žiakom pamätná tabuľa zakladateľov školy. Vo vestibule školy ju odhalil zástupca riaditeľky **Michal Lásik**, tiež niekdajší študent tohto gymnázia. Vedenie školy pri tejto príležitosti zvlášť pozdravilo prítomných prvých absolventov gymnázia.

Dejiskom ďalších dvoch podujatí bol *Dom slovenskej kultúry*. Výstavu fotografií, ktorú inštalovali absolventka, dnes učiteľka školy **Juditá Molnárová Priboská** a jej tím, otvoril emeritný riaditeľ školy **Ján Chlebnický**. Zaviedol prítomných do uplynutých desaťročí školy, ktoré sú mu osobne blízke. Ako bývalému žiakovi gymnázia, neskôr pedagógovi a dlhoročnému riaditeľovi školy je väčšina zvečnených tvári určite známa. Fotografie dominovali aj v ostatných preplnených sálach DSK, ukazovali si ich bývalí spolužiaci. Boli to nielen zábery z čias ich mladosti, ale aj ukážky z rodinných albumov, a zachytávajúce potomkov. Fotografie z výstavy sú prístupné aj na webovej stránke školy.

Úloha predstaviť publikáciu „*Z pokolenia na pokolenie*“, vydanú na počesť výročia, pripadla riaditeľke Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. **Alžbeta Hornoková Uhrinová** bola žiačkou čabianskej základnej školy a gymnázia, neskôr profesorkou a riaditeľkou inštitúcie a dnes sa k nej viaže predovšetkým ako rodič. „*Čitatel*, ktorý sa zaujíma o historii slovenskej školy v Békešskej Čabe, môže zistíť, že inštitúcia slúžila, resp. dodnes slúži aj realizovaniu vyšších politických cieľov. Navštívili ju prezidenti Slovenskej a Maďarskej republiky Árpád Göncz a Rudolf Schuster, premiéri Ferenc Gyurcsány a Viktor Orbán a mnohé ďalšie významné osobnosti z obidvoch štátov. Chceli by sme veriť, že ich návštevy, ktoré sú pre nás vždy veľkou ctou, popri práve aktuálnom politickom odkaze vyjadrujú aj úprimný záujem o výchovnovzdelávaci činnosť našej školy a snahu zlepšiť jej personálne a vecné podmienky,“ zdôraznila Alžbeta Hornoková Uhrinová popri prehľade štruktúry kvalitného albumu. Pri tlačiarenských prácach a zhodení obalu publikácie sa angažovali ďalší dva bývalí žiaci školy **Zoltán Kocsis** a **František Korim**.

Účastníci osláv sa presunuli k mestskej radnici, kde sa konal pietny akt venovaný predkom. Hold prvým slovenským osadníkom mesta z roku 1718 vzdal predseda Slovenskej samosprávy Békešskej Čaby, ďalší z absolventov školy **Juraj Ando**. „...Vedeli, že sa majú usadiť tu, tu si majú založiť osadu, tu bude ich nové bydlisko, nový domov, ich Čaba. Povedali si, že my sme tu doma... Nezabudli na svojich predkov, ako ani my nezabúdame na svoje matky a otcov...“ vyznal predseda slovenského zboru mesta. Pri pomníku, vytvorenom v roku 1993 pri príležitosti 275. výročia príchodu Slovákov, si všetci účastníci uctili pamiatku predkov zaspievaním diela Jána Gerčího *Slovenská Čaba* a zapálením svieci. Originálnym nápadom bolo, že šesť svieci, symbolizujúcich jednotlivé desaťročia existencie inštitúcie, zapálila dvojica žiakov, ktorí absolvovali školu v danom desaťročí.

Záver veľkolepých osláv patril zábave. V renomovanom hoteli *Fiume* sa konal *Bál absolventov školy*, na ktorom sa mohli zabaviť aj členovia prípravného a organizačného tímu, ktorí odviedli obrovský kus úspejnej práce.

(luno – csl)

A csabai Szlovák iskola 60 éve nyitotta meg kapuit, melyet ünnepélyes programsorozattal köszöntötték a volt és jelenlegi tanulói, alkalmazottai.

Matičiarik z Nových Zámkov

Na Klobásom festivale sa zúčastnilo medzi početnými Slovákm aj mládežnícky Folklórny súbor Matičiarik z Nových Zámkov, ktorý v Športovej hale zožal v radoch obecenstva veľký úspech.

Súbor počas svojej činnosti vychoval 1200 tanecníkov a spevákov. Ich repertoár obsahuje tance a ľudovky viacerých okresov Slovenska. Choreografky **Elena Kesjárová** a **Alena Szombatiiová** sú uznanými odborníčkami Slovenska, ktoré teraz naučili mládež na verbung. Odbornú prácu spevákov vedie **Alena Porubská** a **Magda Kissová**. Vedúcou kapely je **Peter**

Klimaj a primášom **Zuzana Klimentová**. Na čele skupiny stála PhDr **Jana Garajová**, členka samosprávy v Nových Zámkoch.

Súbor v roku 2009 získal vyznamenanie Pro Urbe. Vystupovali medzi iným vo Švédsku, Srbsku, Českej republike a v Rakúsku. Do Čaby zavítali po prvýkrát, kde okrem čabianskej športovej haly sa predstavili aj v preplnenej sále v Mederi, kde ich vital poslanec Tamás Hricsoviny. Domáci za prekrásny kultúrny program sa odvádzali pohostením a uzavrela sa aj spolupráca, keďže pozvali miestnu skupinu do Nových Zámkov.

aa

Kapela zahrála aj v Mederi

Először lépett fel Megyeren a Matičiarik folklóregyüttes Érsekújvárról.

Ako sa nám páčil Klobásový festival?

Skupina čabianskej mládeže

24. október je najvýznamnejším dňom roka v našom meste. Je to deň klobásy! Čas toho, keď, celý svet sleduje diania v Čabe. Každý Čabän, aj ten, ktorý už dávno opustil svoje rodisko, sa vráti domov. Hotely sú preplnené hostami, nie len v Čabe, aj na celom okolí.

V tento deň kde inde by šiel pravý Čabän? Samozrejme do Športovej haly, kde miesi klobásu podľa receptu svojich

predkov. No, keďže sme aj my Čabania, tak aj my sme boli tam s mojimi kamarátmi a hostami.

Pri našom stole bola nálada výborná, ako vždy. Nás tím, ktorý už 6. rok miesi klobásu na festivale sa volá Klub 5600. V tomto roku sme ho doplnili s členmi OSMM. Našim mottem je: „Ked' klobása je, tak šecko jel!“. Toto heslo symbolizuje zmýšľanie Čabanova. Kým máme dosť klobásy, sme bohatí, máme zdravie, máme všetko, ale ako náhle sa klobása mi-nie, aj život sa stane tvrdší, ťažší.

No, ale v tento deň klobásy bolo dosť a prevládala aj veselosť. Športová hala a jej okolie bolo plné so súťažiacimi skupinami a záujemcami. Koncom dňa, keď klobása bola hotová, ubúdalo aj páleno, nasadli sme na voz a vozili sme sa, ako starí gázdovia po meste hore dolu...

Koniec koncov môžeme konštatovať o Klobásom festivale, že podujatie vyhovuje slovám Jána Gerčího, ktoré napísal v Čabiasnej hymne, veď mesto sa javí ako vynikajúci hostiteľ 80 tisícov návštevníkov z Maďarska, zo Slovenska a z celej Európy.

„Zadudaj mu, že sme mi bratia jeho,
Slovenskú dušu nosí naše telo.

A povedz mu: Hoci kedy k nám príde;
U nás vždycky len bratskú lásku nájde.“

Ondrej Kiszely

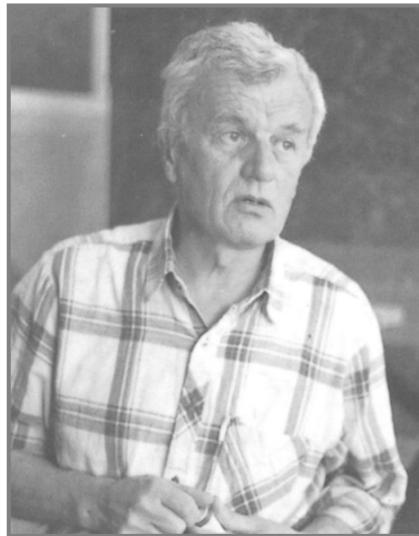
A Magyarországi Szlovák Fiatalok Szervezetének tagjai is részt vettek az idei Csabai Kolbászfesztiválon. Mint mindenki, ők is meg vannak győződve arról, hogy a legjobb kolbászt ők csinálják.

Endre Lukoviczky – 70 ročný

Umelec je absolventom čabianskej slovenskej školy. Pri tejto príležitosti mu bola otvorená výstava v rodisku, v Galérii Jankayho. Vernisáž spestril program žiačkov školy, umelcovi sa prihovorila medzi inými aj riaditeľka Edita Pečeňová.

Endre Lukoviczky je umelcom 20. storočia. Jeho umenie prameňí v kubizme, suprematizme a konštruktivizme. Naraz vplýval naňho ruský optimizmus a americký heroizmus avantgardy. Je očarený priestorom. Rád stvárňuje kozmické priestory mesta. Hĺbka priestoru stvárneného na obraze dodáva dielu monumentalitu. Svojským spôsobom vytvorený stredobod obrazu zapôsobí pocit pretrhnutia priestoru na obraze.

(Myšlienky od Mezei Ottó)

A 20. század művészete Lukoviczki Endre, a csabai szlovák iskola volt tanulója, ma Szentendrén él.

70. születésnapja alkalmából nyílt kiállítása a Jankay Galériában.

RECEPTÁR

Jegeška

Tradičný múčnik ktorý si naše babičky priniesli z Dolnej zeme. Názov je odvodený z maďarského slova znamenajúceho ľad. Doslovny preklad by znamenal „ľadovka“. Názov vznikol pravdepodobne preto, že hotový pocukrovaný múčnik budí dojem ľadových kryštálikov. V dnešnej dobe ho nevieme pripraviť originálnej podobe, pretože na našom trhu nie je veľkozrnný kryštálový cukor. Recept vám však ponúkame, pretože má svoju tradíciu a možno niekedy sa poštastí zadovážiť hrubý kryštálový cukor.

1 kg polohrubej múky, 125 g masla, štipku soli, 6 celých vajec, 3 dkg droždia, 1 kyslú smotanu

Všetky suroviny zmiešame a vypracujeme cesto. Necháme vykysnúť na chladnom mieste. Vyvalkáme na pomúcenej doske, poskladáme ako lístkové cesto a necháme ½ hodinu stáť. Postup zopakujeme ešte raz. Na záver cesto vyvalkáme približne na 1,5 cm hrúbku a nožom nakrájame obdlžníky 10 cm dlhé a 2 cm široké. Nakrájané obdlžníky vyváľame v hrubom kryštálovom cukre a pečieme ako kysnuté cesto.

Zdroj:

Babičkine recepty v našej kuchyni alebo Babičkin minireceptár 2008

A lakosságcsere idején a mai Dél-Szlovákiába települt békescsabaiak is megőrizték ezt a hagyományos süteményt, melyet itthon is jól ismerünk.

Vydavateľ: Čabianska organizácia Slovákov

Za vydávanie zodpovedajú predsedá ČOS Michal Lásik

a úradujúca predsedníčka Anna Istvánová

(redaktorka Čabäna)

Adresa redakcie:

Dom slovenskej kultúry

5600 Békésská Čaba, Námestie Kossutha 10

Tel., fax: (66) 321-771, (66) 441-750

www.slovak.hu

E-mail: szlovakhaz@globonet.hu

Sadzba a grafická úprava: Boglárka Drimba

Tlačiareň:

Sirályka, Békéscsaba, József Attila u. 2-4.

Náš mesačník vychádza bezplatne, v náklade 500 výtlačkov, s finančnou podporou Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí